

БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯ

ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ

EDUCATION AND INNOVATION

*Мамытов Абакир,
педагогика илимдеринин доктору, профессор,
«КББАнын кабарлары» журналы,
башкы редактор,
Кыргыз билим берүү академиясы,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары*

*Дербишова Назира Асанкуловна,
«КББАнын кабарлары» журналы,
жооптуу катчы,
Кыргыз билим берүү академиясы,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары*

**РИНЦтеги 10 ЖЫЛ: «КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫНЫН
КАБАРЛАРЫ» ЖУРНАЛЫНЫН АБАЛЫ ЖАНА КЕЛЕЧЕГИ**

*Мамытов Абакир,
доктор педагогических наук, профессор,
журнал «Известия КАО»,
главный редактор,
Кыргызская академия образования,
Кыргызская Республика, город Бишкек*

*Дербишова Назира Асанкуловна,
журнал «Известия КАО»,
ответственный секретарь,
Кыргызская академия образования,
Кыргызская Республика, город Бишкек*

**10 ЛЕТ В РИНЦЕ: СОСТОЯНИЕ И БУДУЩЕЕ ЖУРНАЛА
«ИЗВЕСТИЯ КЫРГЫЗСКОЙ АКАДЕМИИ ОБРАЗОВАНИЯ»**

*Mamytov Abakir,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Magazine «News of the Kyrgyz Academy of Education»,
Editor-in-Chief,
Kyrgyz Academy of Education,
Kyrgyz Republic, Bishkek city*

*Derbishova Nazira Asankulovna,
Magazine «News of the Kyrgyz Academy of Education»,
Executive Secretary,
Kyrgyz Academy of Education,
Kyrgyz Republic, Bishkek city*

10 YEARS IN THE RUSSIAN SCIENCE CITATION INDEX: STATUS AND FUTURE OF THE MAGAZINE «NEWS OF THE KYRGYZ ACADEMY OF EDUCATION»

Аннотация: Макалада Кыргыз Республикасынын Президентинин алдындагы Улуттук аттестациялык комиссиянын мезгилдик илимий басылмаларга коюлуучу талаптары жана жарыяланган эмгектерди баалоо системасы мүнөздөлөт. Ага байланыштуу «Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары» журналынын соңку 10 жыл мезгилиндеги ишмердүүлүгү, орун алган тенденциялары, жетишкендиктери жана кетирген кемчиликтери анализденет. Журналдын сапатын жана импакт-факторун жаакшыртуу жолдору талданат.

Аннотация: В статье характеризуются требования Национальной аттестационной комиссии при Президенте Кыргызской Республики, предъявляемые научным периодическим изданиям, и система оценивания научных статей, опубликованных в них. В этой связи, анализируются текущее состояние журнала «Известия Кыргызской академии образования», тенденции, достижения и упущения, характерные для журнала за последние 10 лет деятельности. Обсуждаются пути улучшения качества и импакт-фактора журнала.

Annotation: The article describes the requirements of the National Attestation Commission under the President of the Kyrgyz Republic for scientific periodicals and the system of evaluation of scientific articles published in them. Therefore, the current state of the magazine «News of the Kyrgyz Academy of Education», trends, achievements and omissions characteristic of the magazine over the past 10 years of activity are analyzed. Ways to improve the quality and impact factor of the magazine are discussed.

Түйүндүү сөздөр: РИНЦ, импакт-фактор, баалоо системасы, илимий басыл-

маларга коюлуучу талаптар, илимий макалалар.

Ключевые слова: РИНЦ, импакт-фактор, система оценивания, требования, предъявляемые научным изданиям, научные статьи.

Key words: Russian Science Citation Index, impact factor, evaluation system, requirements for scientific publications, scientific articles.

Киришүү: «Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары» журналы (мындан ары «КББАнын кабарлары») Кыргыз билим берүү академиясы тарабынан 2004-жылы негизделип, соңку мезгилге карата 59 номери жарыкка чыкты. Журнал педагогика багытындагы илимий жана методикалык макалаларды адистик чөйрөгө жеткирүү максатын көздөйт жана акыркы 15 жылда редакциялык коллегияны профессор А. Мамытов жетектеп келет. Илимий басылма катары Кыргыз Республикасынын Президентинин алдындагы Улуттук аттестациялык комиссия (мындан ары УАК) бекиткен реестрде таанылган, 2013-жылдан тартып Россиянын илимий цитаталоо индекси базасына (Российский индекс научного цитирования, мындан ары РИНЦ) киргизилген жана 2016-жылдан бери расмий аныкталуучу импакт-фактор чоңдугуна ээ. Белгиленген жагдайлар педагогика жаатында алынган илимий натыйжаларды коомчулукка жайылтууда, изденүүчүлөргө илимий даража жана наам ыйгарууда маанилүү роль ойнойт, анткени изденүүчүнүн илимий макала жазып жарыялоо ишмердүүлүгү УАК тарабынан аныкталган минималдуу балл топтоо талаптарына жооп бериши шарт.

Сөз кылып жаткан баалоо механизмдин жолго коюлушу өлкөбүздөгү илимий басыл-

малардын сапаттык салмагын мезгил-мезгили менен аныктап туруу мүмкүнчүлүгүнө ээ кылды жана илимий коомчулуктун аталган жагдайга карата кызыгуусун түптөдү. Мына ушул себептерге байланыштуу «КББАнын кабарлары» журналынын РИНЦтеги абалы жана келечеги өз алдынча талдоого муктаж деп эсептөөгө негиз болду. Анткени 10 жылдык мөөнөт тийиштүү тенденцияларды, жетишкендиктерди жана кемчиликтерди аныктоого, журналдын сапаттык көрсөткүчтөрүн жакшыртуу багыттарын тактоого мүмкүндүк берет, – деп эсептейбиз. Макаланын максаты ушул жагдайларды мүнөздөөнү көздөдү.

Изилдөөнүн методдору. Изилдөөдө укуктук-ченемдик документтердин талаптары, жарык көргөн макалалардын сандык жана сапаттык көрсөткүчтөрүн анализдөө жана жалпылоо методдору колдонулду.

Негизги мазмун. Илим таануу жаатындагы илимий-ченемдик ыкмалардын (наукометрия) кеңири колдонулушу соңку мезгилде кадыресе күч алганы жалпыга маалым. Анткени, дүйнө жүзүндө илимий ишмердүүлүктүн натыйжалуулугу жана өсүп-өнүгүшү көптөгөн ченөөлөрдүн, статистикалык анализдин жана жарык көргөн макалаларга карата башка авторлордун шилтемелердин жасалышы ж.б.у.с. сандык көрсөткүчтөргө таянып мүнөздөлө баштады [1]. Мындай тенденция кыргыз илимине да жайылып, бир катар маанилүү чечимдердин кабыл алынышы менен коштолду.

Биринчиден, Жогорку аттестациялык комиссиянын президиуму (мындан ары ЖАК) диссертациялык изилдөөлөрдүн негизги жыйынтыктарын жарыялоочу илимий басылмаларды калыптандыруу эрежелерин өзгөртүп, 2014-жылдын жарымынан баштап жаңы тартип киргизди [2]. Ага ылайык ЖАКтын реестрине киргизилген илимий басылмада жарык көргөн макалаларга балл ыйгаруу жана алардын минималдуу суммасын илимий даража коргоо жана наам ыйгаруу учурунда колдонуу системасы иштей баштады. Мындай кадам академиялык, прикладдык жана фундаменталдык билимдердин библиографиялык базасын

түзүү жана аны максаттуу колдонуу аракеттери менен негизделди. Анткени, дүйнөлүк масштабда Web of science жана Scopus системалары иштеп жатканы, ага Россиялык илимий макалалардын болгону 1/10 бөлүгү гана киргизилип келээри таасир тийгизди. Ошондуктан Россияда өзүнүн библиографиялык базасын түзүү (Российский индекс научного цитирования, мындан ары РИНЦ) долбоору демилгеленип (2005-жыл) электрондук библиотека (eLIBRARY.RU) форматында иштей баштады. РИНЦтин ишмердүүлүгүн Россиянын илим жана инновация боюнча федералдык агенттиги (Роснаука) көзөмөлгө алат жана учурда РИНЦте 12 миллиондон ашык эмгек топтолгону, 6 миңден ашык илимий басылмалар катталып, аларга шилтеме жасоо жана цитаталоо жолго коюлуп, жарыяланган макаланын илимий статусу такталып келет [3].

Мына ушундай жагдайлар, эгерде кыргызстандык автордун илимий макаласы Web of science же болбосо Scopus илимий цитаталоо базасына кирген журналга жарыяланса 40, чет өлкөлүк РИНЦ базасына кирген журналга жарыяланса 25, ал эми жергиликтүү журнал РИНЦ базасында болсо, анда 20 балл менен бааланышына себепкер болушту. Башкача айтканда, чет өлкөлүк илимий журналга макала жарыялоо абдан престиждүү экендиги баса белгиленди. Бирок, кыргызстандык илимий журналдарга тийиштүү маанилүү проблема бул келечекке тез ээ болуу мүмкүнчүлүгүн берген жок. Анткени, англис тилиндеги версиясы жок болгондугуна байланыштуу, бир дагы жергиликтүү илимий журнал Web of science же болбосо Scopus системасына кошула алган жок. Ошондуктан реалдуу келечек орус тилдүү РИНЦ системасына кирүү менен байланышта болгону объективдүү көрүнүш катары кабыл алынды.

РИНЦ системасына кирүү кыргыз илиминин алдында турган 3 олуттуу проблеманы чечүүгө жардам бере турганы маанилүү роль ойноду. Алар кыргызстандык окумуштуулардын илимий эмгектери илимий чөйрөдө кандай деңгээлде роль

ойноорун, аларга башка окумуштуулар тийиштүү шилтемелерди жасайбы, маанилүү жоболорун цитаталайбы деген проблеманы мүнөздөп, ынанымдуу анализ жүргүзүү мүмкүнчүлүгүнө ээ кылды. Ошондой эле илимий макалалардын бирдиктүү жана көз карандысыз базасын түзүп, көп функционалдуу издөө системасын, жарык көргөн макалалардын жана адистештирилген журналдардын курамын атайын критерийлер менен аныктоо мүмкүнчүлүгүнө ээ кылаары жетекчиликке алынды.

Жаңыланган тартипти ишке ашыруу «КББАнын кабарлары» журналынын редакциялык кеңеши жана академиянын жетекчилиги тарабынан колго алынды. Журналдын укуктук-ченемдик документтери кайрадан иштелип чыгып, юстиция министрлигинен каттоодон өткөрүлдү. Натыйжада журнал ISSN, басылма (1694-8106) жана электрондук (1694-8041) версияларын расмий каттоо номерлерине, жазылуу индексине (77366) ээ болду [4]. Редакциялык саясаттын өзөгүн макаланын кол жазмасын жабык форматта рецензиялоо, анын оригиналдуулугун, объективдүүлүгүн жана жарыялоого сунушталуучу материалдын негиздүүлүгүн баалоо түздү. Макаланын мазмундук оригиналдуулугун антиплагиат программасы менен аныктап, аталган критерийдин 75% төмөн болгон учурунда кол жазма авторго кайтарылып берилип, кайрадан иштеп чыгуу сунуштала баштады. Мындай чаралар оң жана кандайдыр бир деңгээлде терс натыйжалар менен коштолду. Оң натыйжа иретинде ЖАК тарабынан биздин журналга жарыяланган макалага 20 балл менен бааланганын, ал эми терс натыйжа катары журналга макала жазгандардын саны кадыресе кыскарып кеткенин белгилейбиз. Бирок, орун алган кырдаалга карабай журналдын илимий дараметин жана макалалардын сапатын жакшыртууга багытталган саясатын туура деп эсептөөгө татыктуу. Анткени, 2015-жылы ЖАК тарабынан расмий каттоодон өткөн 55 журналдын жыйырма экисинде (40%) жарык көргөн макалалар 20 балл менен баалана турган болду жана алардын арасында

«КББАнын кабарлары» да бар эле. Бул көрсөткүчтү ошол учурдагы жакшы жетишкендик катары кабыл алуу зарыл [5].

Экинчиден, журналдардын сапаттык деңгээлин жакшыртуу максатында илимий басылмаларга коюлуучу талаптар жана макалаларды баалоо системасы 2018-жылы кайрадан өзгөртүүлөргө дуушар болду [6; 7]. Ага ылайык Web of science илимий цитаталоо системасына кирген басылмадагы макала 50 балл менен жогорулатып бааланса, Scopus (40 балл) жана Кыргыз Республикасынын сыртындагы РИНЦке кирген басылмадагы макала (25 балл) менен баалоо тартиби өзгөртүүсүз калтырылды. Бирок, Кыргызстандык басылмаларга карата баалоо тартиби жана талаптары кескин жогорулады. Алардын өзөгүн төмөндөгү кадамдар түздү. Эгерде журналдын англис тилиндеги версиясы болсо, анда 5, РИНЦ импакт-фактору (IF) жогору болсо – 15 баллга чейин, РИНЦ системасына киргизилсе – 5, ЖАКтын базасына киргизилсе – 4, CrossRef (DOI) платформасына киргизилсе – 3 жана DOAJ белгиси берилсе – 2 балл кошулаары жарыяланды.

Түзүлгөн кырдаал 3 проблеманы чечүүнү талап кылды. Алар журналдын РИНЦ импакт-факторун жогорулатуу, CrossRef (DOI) платформасына катталуу жана DOAJ белгисин алуу менен байланыштуу эле. РИНЦтеги импакт-факторду жогорулатуу акыркы 2-5 жылдын алкагында КББАнын кабарларында жарык көргөн макалаларга карата жасалган шилтемелердин ушул мөөнөттө жарык көргөн макалалардын санына карата болгон катышынын негизинде аныкталаары жетекчиликке алынды жана кол жазмалардагы башка авторлорго карата жасалган шилтемелердин туура шөкөттөлүшүнө көңүл буруу зарылдыгы таанылды. Ал эми **Crossref** платформасына катталуу жана DOAJ белгисин алуу каржылык колдоонун жоктугунан ишке ашкан жок. Сөз **CrossRef** платформасы илимий басылманы санариптик идентификациялап каттоо жүргүзүүчү эл аралык расмий агенттик жөнүндө (2000-жылы ачылган) жүрүп жатат [8].

Түзүлгөн кырдаал жана «КББАнын кабарлары» журналынын сапатын жакшыртуу жолдору билим берүү академиясынын кызматкерлеринин жалпы отурумунда (23-май 2019-жыл) талкууланып, бир катар чечимдер кабыл алынды. Аларга ылайык академиянын ар бир илимий кызматкери өзүнүн илимий ишмердүүлүгүнүн негизинде жылына 2 ден кем эмес макала жазуу, башка авторлордун эмгектеринен алынган маалыматка шилтеме жасоону жана цитаталоону кынтыксыз жүргүзүү, редакциялык коллегиянын мүчөлөрүнүн макалага карата пикирин 14 күндөн кечиктирбей жазуу жүзүндө билдирүү жана бөлүмдүн кызматкерлерине журналдын электрондук версиясын чыгаруу милдеттендирилди.

Тилекке каршы, CrossRef (DOI) платформасына кирүүгө каржы табылбагандыгы, КББАнын кабарларында жарыяланган макалалар болгону 9 балл менен баалоо абалына (ЖАКтын базасына киргени 4 жана РИНЦтин базасына киргени 5 балл) алып келди. Бирок, күчөтүлгөн талаптарга жооп берүү кыргызстандык бардык эле илимий басылмалардын колунан келе берген жок. Мындай бүтүм күчөтүлгөн талаптарга жооп берген илимий журналдардын санынын кескин кыскарышы (55-тен 33-кө чейин), педагогикалык багыттагы басылмалардын олуттуу ийгилик жарата албагандыгы менен бышыкталат.

Үчүнчүдөн, 2020-жылы илимий басылмаларга коюлуучу талаптар жана макалаларды баалоо системасы кайрадан жогорулатылды [9]. Бул жолу РИНЦ базасынын өзөгүнө кирүү, журналдын РИНЦ импакт-факторунун чоңдугу, макаланын толук версиясын басылманын сайтына жайгаштыруу тартиби киргизилди жана бул талаптарга толук жооп берген басылмадагы макала 40 балл менен бааланары белгиленди. Илимий басылмалардын УАК бекиткен реестриндеги саны 33 төн 52 ге чейин өстү. Ал эми КББАнын кабарларындагы макала 18 балл менен (басылманын сайтына жайгаштыруусу 8 балл, ал эми РИНЦтеги импакт-фактору 0,008 барабар болгондугуна байланыштуу 10 балл) баалана турган болду.

Эки жыл өткөн соң (2022-жыл) Кыргыз Республикасыны Президентинин алдындагы УАК илимий басылмаларга коюлуучу талаптарды жана макалаларды баалоо системасын дагы өркүндөтүү [10]. Мындан ары Префикс DOI белгисине 2 балл кошумча бериле турган болду. Префикс DOI белгиси илимий макаланын санариптик форматын идентификациялоочу атайын индикатору катары анын кайсы документте жайгашканын жана структуралык мүнөздөмөсүн алуу мүмкүнчүлүгүн аныктайт. Ошондуктан DOI платформасына кирүү КББАнын маанилүү жана ыйгарылуучу баллды чоңойтууга жардам берүүчү мүмкүнчүлүк катары таанылышы зарыл болду. Бирок, бул платформага кирүү маселеси чечилбегендиктен, соңку мезгилдеги КББАнын кабарларында жарыяланган макалага карата бир гана позиция эсепке алынып 10 балл (РИНЦтеги импакт фактор 0,076 болгондуктан 10 балл) менен баалана турган болду.

Жогоруда белгиленген жагдайлар «КББАнын кабарлар» журналынын рейтингин көтөрүү маселесин актуалдуу проблемага айлантты жана аны чечүүнүн бир нече багыттарын аныктады. Алар редакциялык коллегиянын ишмердүүлүгүн, билим берүү академиянын жетекчилигинин жана илимий кызматкерлеринин, потенциалдуу авторлордун жоопкерчил мамилесин калыптандыруу катары таанылышын шарттады. Ошондой эле УАКтын адресине карата расмий сунуштарды берүүгө да негиз болду. Аларды төмөндөгүдөй чечмелейбиз.

Биринчи багыт - редакциялык коллегиянын ишмердүүлүгүн жакшыртуу. Ар бир макаланын кол жазмасын баалап пикир даярдоодо илимий көз карашты жетекчиликке алып, макаланын темасынын актуалдуулугуна, теориялык жана практикалык маанисине, мазмундук өнүктө илимий стилде жазылышына, структуралык милдеттүү элементтердин сакталышына тыкыр көңүл бөлүү зарыл. Сөз макаланын киришүү бөлүмүндө түйүндүү түшүнүктөрдүн, аннотациянын, изилдөөнүн максаты жана колдонулган илимий ыкмалардын мүнөздөмөсүн, негизги мазмунунда – изилдөөгө алынган

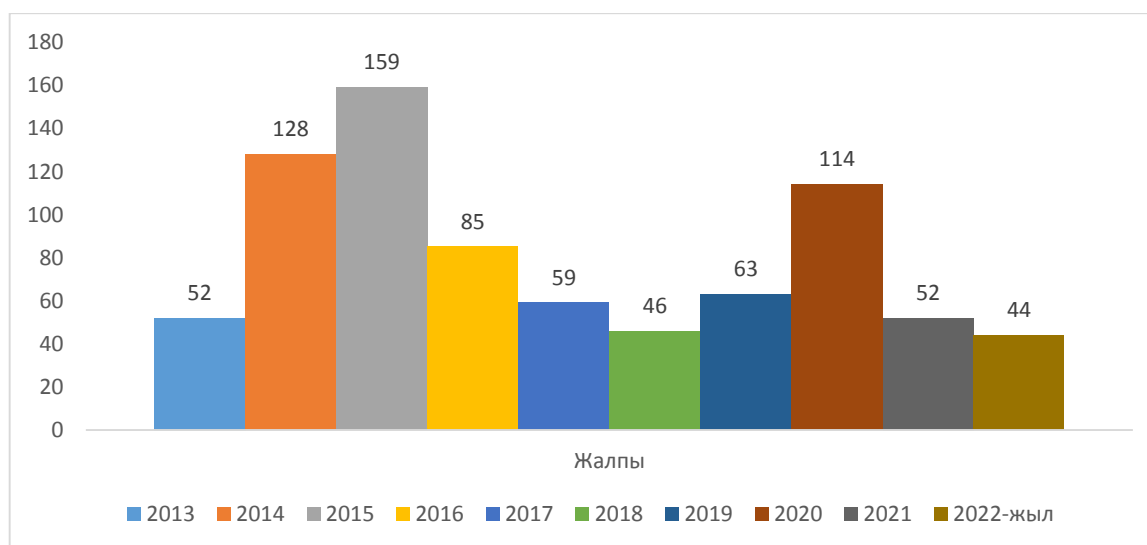
проблеманын абалын, автор тарабынан жыйналган жаңы маалыматтын, табылгалардын жана натыйжалардын мүнөздөмөсүн, башка авторлордун көз-карашына карата бааланышын, шилтемелердин жана цитаталоонун негиздүү болушу, ал эми макаланын жыйынтыктоочу бөлүмүндө изилдөөнүн максатына дал келген корутундунун орун алышын, колдонулган адабий булактардын тизмесин мамлекеттик стандарттын талаптарына ылайык берилишин камсыз кылуу жөнүндө жүрүп жатат. Мына ушул жагдайларды расмий дайындалган эксперт кылдат текшерип, баалап жана ынанымдуу пикир жазуусун камсыз кылуу маанилүү багыт катары таанышылы зарыл.

Белгилеп кетүүчү жагдай биздин журналга караганда РИНЦтеги импакт-фактору жогору болгон кээ бир жергиликтүү басылмаларда жагдай башкача. Эгерде «КББАнын кабарлары» журналынын редакциялык саясатындагы өзөктүү талап макаланын кол жазмасына карата эксперттик пикирди редакциялык коллегиянын мүчөсү милдеттүү түрдө жана жабык форматта даярдаса, башка басылмаларда мындай пикирди макаланын автору даярдап редакцияга тапшырып жаткан учурларын жаап жашыруу мүмкүн эмес. Албетте, эксперттик пикирдин ар бир кол жазмага карата жабык форматта даярдалышы, макаланын авторуна тааныштырылышы, кемчиликтерди оңдоону талап кылуу кошумча убакытты талап кылаары белгилүү. Бирок, мындай механизмди, орунсуз конкуренцияга туруштук берүүдө ыңгайсыз экендигине карабастан, бир нече жылдар бою карманып келебиз жана анын келечегине ишенебиз.

Экинчи багыт – журналдын негиздөөчүсүнүн жоопкерчилигин жогорулатуу жана академиянын илимий кызматкер-

леринин илимий макала жазып жарыялоо ишмердүүлүгүн жакшыртуу. «КББАнын кабарлары» журналы «юридикалык жак» статусуна ээ эмес жана анын каржылык маселелери академиянын жетекчилиги тарабынан чечилет. Ошондуктан журналдын электрондук ачык платформага (CrossRef DOI, DOAJ) киргизилишин каржылоону тез арада чечүү зарыл.

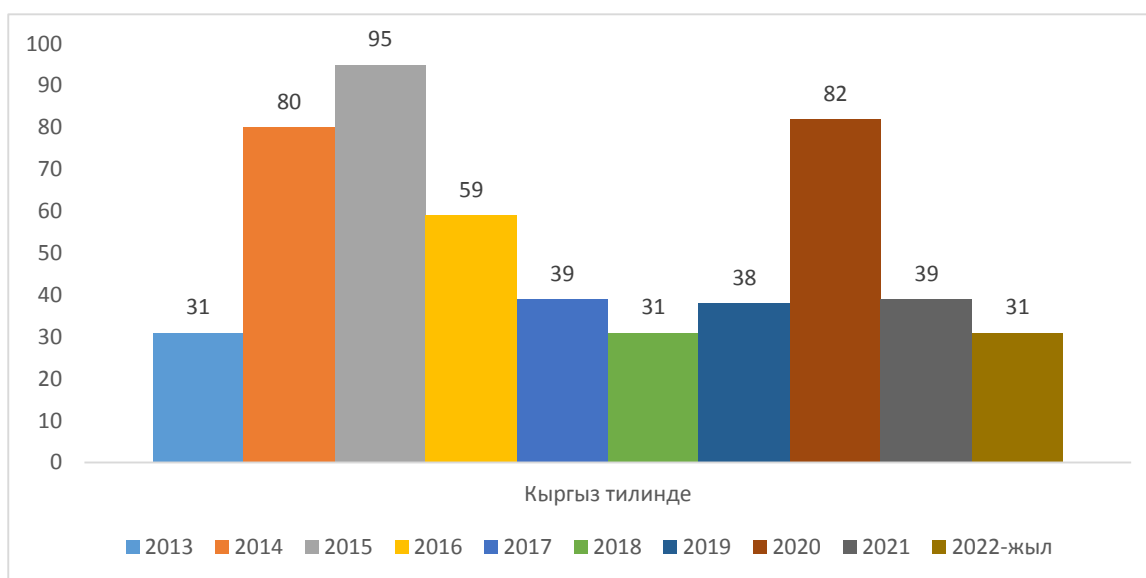
Ал эми академиянын илимий кызматкерлеринин макала жазып жарыялоо ишмердүүлүгүн жакшыртуу талабы төмөндөгү аналитикалык маалыматка негизделет. КББАнын кабарларында жарык көргөн макалалардын жалпы саны акыркы 10 жылдын алкагында толкун сымал өзгөрүп, эки ирет өзүнүн эң жогорку деңгээлине жеткен (1-сүрөт). Мындай көрүнүш биринчи ирет 2015-жылы (159 макала), ал эми экинчи ирет 2020-жылы (114 макала) орун алган. Бул көрүнүштүн себептерин төмөндөгү жагдайлар менен байланыштырса болот. Биринчи толкун илимий даража жана наам изденип алууда макалага балл берүү, экинчи толкун – академиянын илимий кызматкерлерин милдеттүү түрдө макала жазып жарыялоонун милдеттендирилиши менен камсыз болгон. Ал эми макалалардын жалпы санынын төмөндөп кетиши (2018-жыл, 46 макала) Кыргыз өкмөтү тарабынан Кыргыз билим берүү академиясын реформалоо, анын курамынан педагог кызматкерлердин кесиптик квалификациясын жогорулатуу борборун чыгарып өз алдынча институт уюштуруу чечиминин ишке ашырылышы менен байланыштуу. Анткени, академиянын штаттык кызматкерлеринин саны эки эсе кыскарып кызматкерлердин макала жазуу активдүүлүгү кадыресе төмөндөгөн (2022-жыл, 44 макала).

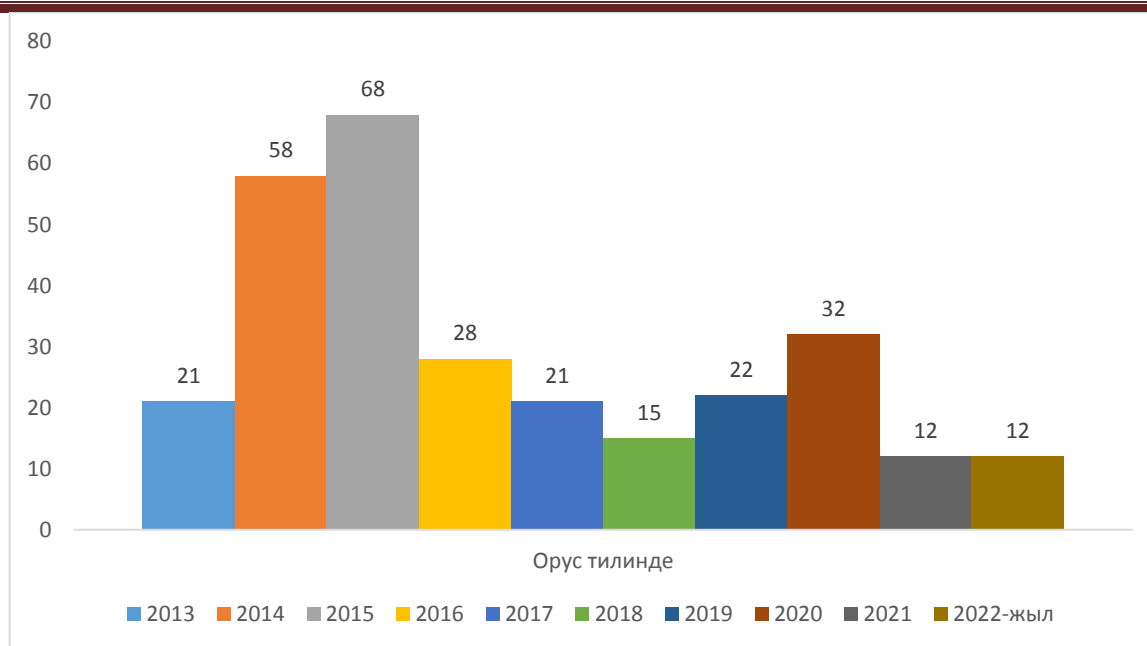
1-сүрөт. «КББАнын кабарлары» журналында 10 жылда жарык көргөн макалалардын жалпы саны

«КББАнын кабарлары» журналы кыргыз жана орус тилдүү илимий жана методикалык мезгилдик басылма катары таанымал. Ага байланыштуу кыргыз жана

орус тилинде жарык көргөн макалалардын 10 жылдык динамикасы 2-3-сүрөттөрдө келтирилди.

2-сүрөт. «КББАнын кабарлары» журналында 10 жылда кыргыз тилинде жарык көргөн макалалардын жалпы саны

3-сүрөт. «КББАнын кабарлары» журналында 10 жылда орус тилинде жарык көргөн макалалардын жалпы саны

Кыргыз тилинде жарык көргөн макалалардын жалпы саны да толкун сымал өзгөрүп, 2013-2015-жылдары 3 эсеге өсүп, 31 ден 95 макалага жеткен. Бирок, 2016-2018-жылдары, кескин кыскаруу орун алып кайрадан баштапкы абалга (2018-жыл, 31 макала) кайтып келген. Кийинки жылдары кадыресе жандануу орун алганы менен (2020-жыл, 82 макала), тилекке каршы, кыргыз тилинде жазылган макалаларга саны кыскарып кеткен. Мындай тенденциянын олуттуу кесепетин белгилөө зарыл, сөз мамлекеттик тилди илимий чөйрөгө жайылтуу саясатына кошкон салымдын азайышы жөнүндө жүрүп жатат.

Ал эми орус тилинде жарык көргөн макалалардын жалпы саны да толкун сымал өзгөрүп, 2013-2015-жылдары 3,2 эсеге өскөнүн (11 ден 68 макалага жеткен), бирок 2016-2018-жылдары кескин кыскарып, баштапкы абалдан (2018-жыл, 15 макала) да төмөндөп кеткенин, кийинки жылдары бир аз оңолгонун (2020-жыл, 22 макала), тилекке каршы, орус тилинде жазылган макалаларга да кескин кыскаруу мүнөздүү экендигин (2022-жылы, 12 макала) белгилейбиз. Мындай тенденциянын олуттуу кесепети катары

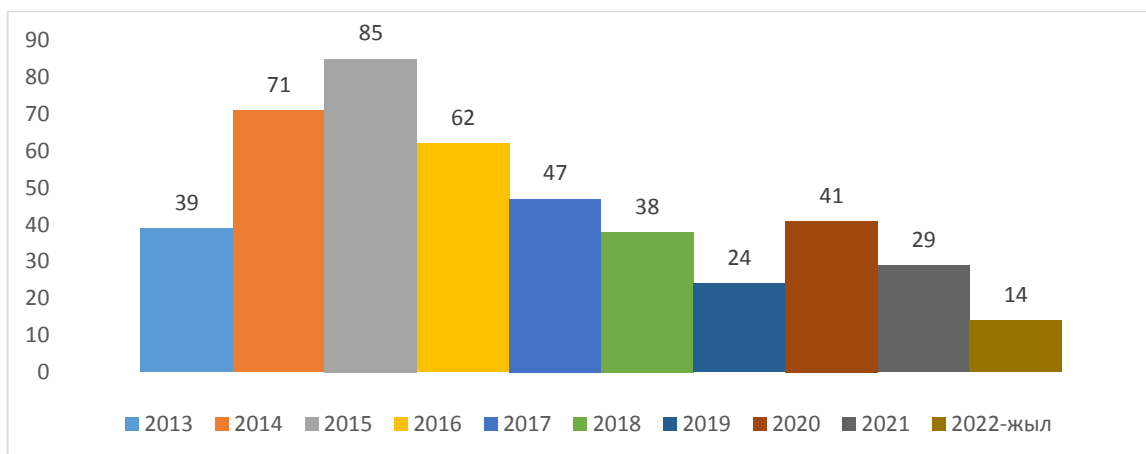
Кыргызстанда аткарылган илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын орус тилдүү илимий чөйрөгө жайылтуу жана «КББАнын кабарлары» журналынын импакт-факторун жакшыртуу мүмкүнчүлүгү чектелээри катары таануу зарыл.

Макаланын авторлорунун анализи да бир катар тенденциялардын орун алганынан кабар берет. Биз алардын үч багыттагы көрсөткүчтөрүнө көңүл бөлдүк: биринчиси билим берүү академиясынын кызматкерлери, экинчиси Кыргызстандык жана үчүнчүсү чет өлкөлүк жарандардын макала жазып-жарыялоо активдүүлүгүн талдадык (4-6-сүрөттөр) жана төмөндөгүдөй тыянакка келдик. Биринчиден, билим берүү академиясынын кызматкерлери менен Кыргызстандык жарандардын салыштырма активдүүлүгүнүн көрсөткүчү 2013-жылы КББАнын кызматкерлеринин пайдасында болсо (29 макала 24 кө каршы), кийинки эки жылда артта калуу (2015-жылы 85 макала 90 го каршы) орун алган, ал эми 2016-2018-жылдары кайрадан (2018-жылы 24 макала 21 ге каршы) кайтарылган. Бирок, бул жылдарга журналда жарык көргөн макалалардын жалпы санынын олуттуу кыскарып кеткен-

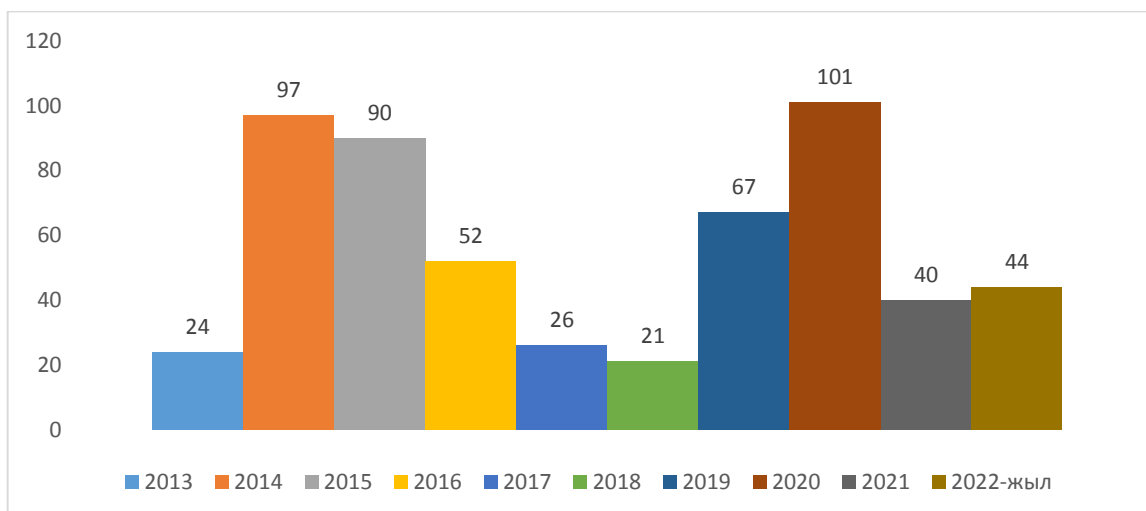

дигин да белгилейбиз. Экинчиден, 2019-жылдан баштап академиянын кызматкерлеринин активдүүлүгү кадыресе төмөндөгөн жана Кыргызстандык жарандардын активдүүлүгү (2020-жылы 41 макала 101 макалага каршы) кескин жогорулаган. Мындай тен-

денциянын орун алышына ЖАК тарабынан макалага ыйгарылуучу баллдын жогорулашы, кол жазмаларга коюлуучу редакциялык талаптын бекем сакталышы жана журналдын илимий чөйрөдөгү кадыр баркы өскөндүгү негиз болот.

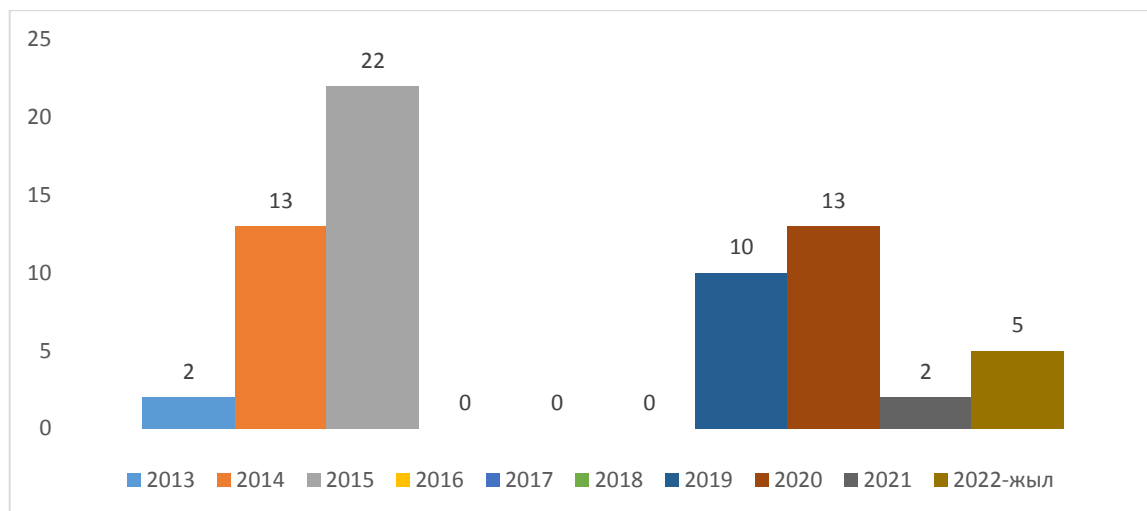
4-сүрөт. Кыргыз билим берүү академиясынын кызматкерлеринин «КББАнын кабарлары» журналына жарыялаган макалаларынын жалпы саны

5-сүрөт. Кыргызстандык жарандардын «КББАнын кабарлары» журналына жарыялаган макалаларынын жалпы саны

Ал эми чет өлкөлүк жарандардын «КББАнын кабарлары» журналына макала жарыялоо активдүүлүгүндө эки толкун орун алгандыгын белгилейбиз. Биринчи толкун 2013-2015-жылдарга мүнөздүү жана чет өлкөлүк жарандардын макала жарыялоо активдүүлүгү олуттуу жогорулап, 2 макаладан 22 макалага чейин өскөн. Бирок,

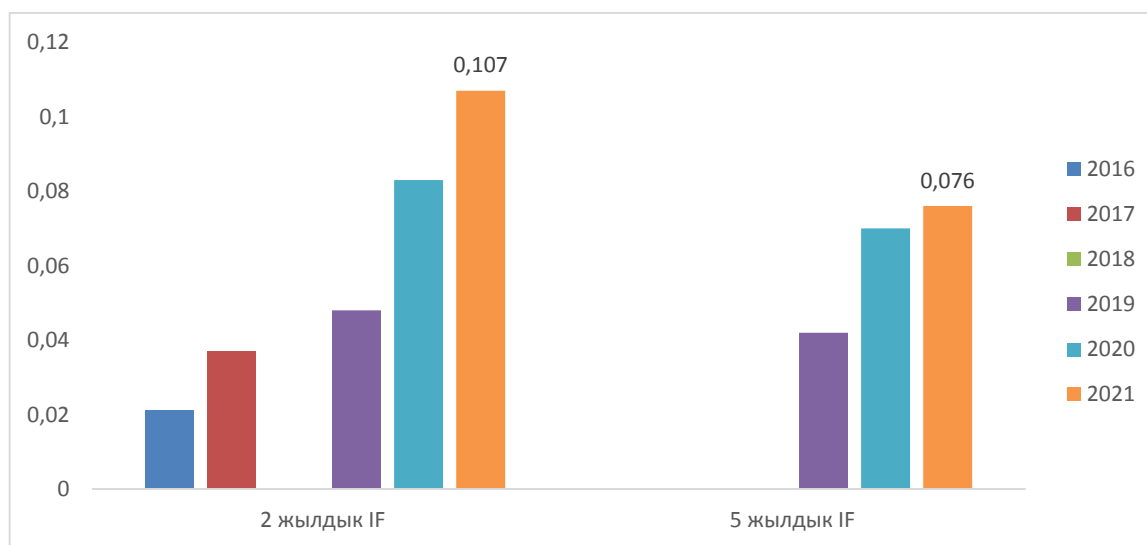
кийинки 3 жылда бир да чет өлкөлүк жаран биздин журналга макала жарыялоого кызык-тар болгон эмес. Бул маселедеги кайрадан жандануу 2019-2020-жылдарга мүнөздүү болгону менен (10-13 макала), алардын жалпы санынын азайгандыгын жана соңку эки жылда кескин кыскаргандыгын (2-3 макала) моюнга алуу керек.

6-сүрөт. Чет өлкөлүк жарандардын «КББАнын кабарлары» журналына жарыялаган макалаларынын жалпы саны

Илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын импакт-фактору бар мезгилдик илимий басылмаларда жарыялоо тартибинин кирги-

зилиши олуттуу мааниге ээ болгондугун жогоруда белгиледик.

7-сүрөт. «КББАнын кабарлары» журналынын эки жана беш жылдык импакт-факторлорунун динамикасы

Ага байланыштуу алгачкы этапта импакт-фактордун эки жылдык орточо чоңдугу эсепке алынганын, ал эми 2022-жылдан баштап беш жылдык орточо чоңдукка таянып аныктала баштаганын белгилөө зарыл. Бул өңүттө «КББАнын кабарлары» журналынын көрсөткүчтөрү төмөндөгүдөй мүнөздөлөт.

Эки жылдык импакт-фактордун эң жогорку чеги 2021-жылы (0,107) орун алса, беш жылдык импакт-фактордун ушул учурга карата чоңдугу 0,076 га барабар. Бул көрсөткүчтөргө төмөндөгүдөй комментарий берсе болот.

РИНЦ тарабынан берилүүчү импакт-фактор алгачкы ирет КББАнын кабарларына 2016-жылы ыйгарылган жана анын чоңдугу

0,02 ге барабар болгон, кийинчерээк жогорулоо жолунда болуп, 2021-жылы жогоруда көрсөтүлгөн деңгээлге жеткен. 2022-жылдын 7-декабрына карата аныкталган жана интернет желесинде жарыяланган маалыматка таянып салыштыруу иретинде РИНЦтин базасында 4752 басылма катталганын, «КББАнын кабарлары» Кыргызстандын басылмаларынын арасынан алгачкылардан болуп таанылганын белгилейбиз [11].

Ошондой эле соңку мезгилде РИНЦте катталган 60 ка жакын илимий басылмалардын импакт-фактору таптакыр жок экендигин да тастыктайбыз. Эң жогорку импакт-факторго Россиянын илимдер академиясынын «Дифференциальные уравнения РАН» деген журналы ээ (15,957) экендигин, 2019-жылы Кыргызстандын 8 журналында импакт-фактор болуп, 2022-жылы алардын саны 11 ге жеткенин белгилейбиз. Алардын арасында импакт-фактору жогору Кыргызстандын журналдарынын сап башында «Известия вузов Кыргызстана» журналы турат жана 0,214 көрсөткүч менен 4252 басылманын ичинен 3838 позицияны ээлейт. Экинчи орунда «Известия Иссык-Кульского форума бухгалтеров и аудиторов Центральной Азии» (0,212 – 3843 позиция), үчүнчү орунда «Alatoo academic studies» (0,204 – 3850 позиция), төртүнчү орунда «Вестник КГУСТА» (0,173 – 4006 позиция) болсо, «Известия КАО» (0,130 – 4233 позиция) бешинчи орунду камсыз кылган. Белгилеп кетүүчү жагдай илимдин педагогика багытында адистешкен Кыргызстандын журналдарынын арасында бул көрсөткүч алдыңкылардын катарына кошулат. Ырастоолорубуз ынанымдуу болушу үчүн төмөндө бир нече илимий басылмалардын импакт-факторлору жана ээлеген позициялары жөнүндө маалымат келтиребиз:

1. «Вестник ОшГУ» – 0,068 (4483 позиция);
2. «Известия НАН КР» – 0,044 (4570 позиция);
3. «Вестник БГУ» – 0,031 (4621 позиция);
4. «Вестник ОшТУ» – 0,030 (4625 позиция);

5. «Вестник КГУ им. Арабаева» – 0,019 (4662 позиция);

6. «Эл агартуу» – 0,008 (4684 позиция).

Кыргызстандагы педагогикалык багыттагы журналдардын арасындагы «КББАнын кабарлары» журналынын абалы негизинен жакшы деген баага татыктуу. Бирок, учурдагы сапаттык абал мындан ары да жакшыртууну талап кылат жана аны камсыз кылуунун бирден бир жолу академиянын ар бир илимий кызматкери жылына 2 ден кем эмес макала жазып жарыялоо тапшырмасын бекем аткаруу менен байланыштуу. Тилекке каршы, 2021-жылы болгону 29, ал эми 2022-жылы 14 гана академиянын кызматкерлери илимий макала жазып журналыбызга жарыялаганы жакшы көрүнүш эмес.

Акырында белгилей кетүүчү дагы бир проблема жөнүндө сөз кылуу зарылдыгы бар, – деп эсептөөгө негиз бар. Сөз Кыргызстандагы мезгилдик илимий басылмалардын илимий тармактар боюнча адистештирилишин сынчыл көз караш менен кылдат баалап чыгуу жөнүндө жүрүп жатат. УАКтын бул өңүттөгү «басылма илимдин бир (же бешке чейинки) тармагы боюнча адистештирилишин эсепке алат», – деген расмий позициясына таянсак, анда соңку тизмедеги кээ бир басылмалардын статустарынын талаштуу экендигинен кабар берет. Сөз кээ бир басылмаларга «мультидисциплиналык» (мультидисциплинарный), «илимдин бардык тармактары боюнча» (по всем научным направлениям), «РИНЦтеги багыттар боюнча» (по направлениям в РИНЦ) деген статустар жөнүндө жүрүп жатат. Албетте, илимдин бардык тармактары боюнча адистешкен басылманы түптөө абдан татаал экендигин, Кыргызстандагы бир да илимий мекемени, же болбосо жогорку окуу жайды алардын учурдагы потенциалын эсепке алсак, анда мындай басылманы толук кандуу элестетүү мүмкүн эместигин танууга болбойт. Элибизде «Күрүчтүн арты менен күрмөк суу ичет», – деп коюшат, анын сыңарындай мындай статустагы басылмалардын белгиленген чектен чыгып жатканы, макаланын кол жазмасын экспертизадан өткөрүү жаатындагы алешемдиктер изде-

нүүчүлөр кызыктар болгон балл топтоо жаатындагы адилеттүүлүктү камсыз кылбай жатат. Анткени, илимдин бир нече багыттары боюнча олуттуу ийгиликтерди жаратуу, тийиштүү тажрыйба топтоо жана салмактуу илимий борборго айлануу оңой-олтоң жумуш эмес.

УАКтын президиумунун 2022-жылдын 29-декабрында (№ 588) бекиткен илимий басылмалардын тизмесиндеги мультидисциплинардык статустагы басылмалардын жалпы саны жетиге, РИНЦтеги илимдин бардык багыттары боюнча он төрткө барабар экендигин эсепке алып жогоруда белгиленген проблеманын актуалдуу экендигин көрүүгө болот. Мындай ырастоого төмөндөгүдөй аргументтерди келтирмекчибиз. Кыргызстанда бир катар салмактуу педагогика жаатында белгилүү окуу жайлар жана илимий борборлор бар. Бирок, алардын илимий басылмаларынын импакт-факторлору төмөн. Албетте бул өзүнчө маселе, бирок илимий басылманын адистешүү критерийин жетекчиликке алсак, анда олуттуу проблеманын орун алып жатканын четке кагууга болбойт. Мисалы, Исхак Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университеттин илимий журналы (Известия КГТУ им. И. Раззакова) «РИНЦтеги бардык багыттар боюнча» деген статуска ээ. Журналга жарыяланган макалалар эрежеге ылайык 16 балл менен бааланат. Бирок, аталган окуу жай педагогика боюнча адистерди даярдоонун, же болбосо илимий изилдөөлөрдүн салмактуу борбору экендигин ырастоо мүмкүн эмес. Аны окуу жайдын аты жана педагогикалык кадрларды даярдоодогу Р. Сулайманова тарабынан аныктаган орду тастыктайт [12]. Кыргызстандагы педагогикалык кадрларды даярдоо менен алек болгон 30 жогорку окуу жайдын арасында аталган университет 25 орунду ээлейт. Анткени, бул окуу жайда педагогика багытында окуган студенттердин саны 60 барабар болуп, кадр даярдоого 0,11% салым кошот. Ошондуктан, илимий басылмалардын адистик багыттарын тыкыр тактоо жана олуттуу салмактоого мезгил жетти деп эсептейбиз.

Корутунду. Илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын жарыялоо, илимий басылмалардын сапаттык көрсөткүчтөрүн жана салмагын мезгил-мезгили менен аныктап туруу Кыргыз Республикасынын Президентинин алдындагы Улуттук аттестациялык комиссия тарабынан жакшы жолго коюла баштады. «Кыргыз билим берүү академиясынын кабарлары» журналынын редакциялык курамы расмий талаптарды аткаруу боюнча бир топ алгылыктуу иштерди демилгеледи. Бирок, РИНЦтеги 10 жыл журналдын ишмердүүлүгүндөгү оң маанайдагы тенденциялар менен бирге бир катар олуттуу проблемалардын чечилбей келе жаткандыгын да көрсөттү. Журналдын сапатын жана импакт-факторун жогорулатуу мезгилдин талабы экендигин тастыктады.

Адабияттар:

1. Наукометрия. [Электронный ресурс] <https://ru.wikipedia>. Дата посещения 22 марта 2023 года.
2. Положение «О правилах формирования Перечня рецензируемых научных периодических изданий для опубликования основных научных результатов диссертации». Утверждено постановлением президиума ВАК Кыргызской Республики от 3 июля 2014 года № 74.
3. Российский индекс научного цитирования. [Электронный ресурс] <https://elibrary.ru/project>. Дата посещения 1 марта 2023 года.
4. Свидетельство о регистрации средства массовой информации научного периодического издания. РСМИ № 000444 от 3 июля 2015 года, регистрационный номер 2113.
5. Перечень рецензируемых научных изданий, в которых должны быть опубликованы основные научные результаты диссертаций. Утверждено постановлением Президиума ВАК Кыргызской Республики от 26 ноября 2015 года № 262.
6. Перечень рецензируемых научных изданий для опубликования основных научных результатов диссертации. Утверж-

- дено постановлением Президиума ВАК Кыргызской Республики от 27 сентября 2018 года № 121.
7. Приказ ВАК Кыргызской Республики №1 от 21 января 2019 года О количестве баллов по научным статьям, опубликованным после 1 января 2019 года.
8. Crossref (ранее CrossRef) [Электронный ресурс]. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Crossref>. Дата посещения 1 марта 2023 г.
9. Перечень рецензируемых научных периодических изданий для опубликования основных научных результатов диссертации. Утверждено постановлением Президиума ВАК Кыргызской Республики от 29 декабря 2020 года № 142.
10. Перечень рецензируемых научных периодических изданий для опубликования основных научных результатов диссертации. Утверждено постановлением Президиума НАК при Президенте Кыргызской Республики от 29 декабря 2022 года № 588.
11. Сравнение показателей журналов. [Электронный ресурс]. https://www.elibraru.ru/titles_compare.asp. Дата посещения 7 декабря 2022 года.
12. Сулайманова Р.Т. Кыргызстанда педагогикалык кадрларды даярдоонун теориясы жана практикасы [Текст]: автореф. дис... доктора пед.наук: 13.00.01/ Р.Т. Сулайманова. – Бишкек, 2023. – 43с.